

СЕКЦІЯ 1

Теорія та практика бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку

Белова Ірина

к.е.н., доцент

Єфимець Ірина

студентка

Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК МЕТОД ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ: ЗМІСТ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Інвентаризація на підприємстві є однією з обов'язкових процедур, яка передуює підготовці та поданню фінансової звітності за звітний рік.

Інвентаризація дозволяє з'ясувати розходження між даними бухгалтерського обліку та реальною наявністю, станом і оцінкою активів, власного капіталу та зобов'язань підприємства, перевірити повноту документального оформлення і відображення в обліку господарських операцій, підтвердити достовірність показників фінансової звітності підприємства. Результати інвентаризації є основою для подальшого виправлення, уточнення та коригування облікових даних. Крім того, інвентаризація є дієвою формою контролю за роботою матеріально відповідальних осіб, ефективним засобом підвищення внутрішньої дисципліни на підприємстві.

Інвентаризація забезпечує дотримання таких вимог до балансу та звітності як правильність і реальність. Проведення інвентаризації дає можливість отримати інформацію, без якої такі елементи методу бухгалтерського обліку, як баланс та звітність втрачають функцію способу пізнання дійсності. Лише результати проведення інвентаризації дозволяють виявити помилки при здійсненні подвійного відображення господарських операцій, окремих фактів життя на бухгалтерських рахунках.

Чому потрібно проводити інвентаризацію. Насамперед тому, що завдяки інвентаризації можна:

а) виявити фактичну наявність основних засобів, нематеріальних активів, ТМЦ, коштів, цінних паперів та інших грошових документів;

б) виявити ТМЦ, які частково втратили свою первісну якість, а також матеріальні цінності та нематеріальні активи, що не використовуються;

СЕКЦІЯ 1

Теорія та практика бухгалтерського обліку
в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку

в) перевірити дотримання умов зберігання матеріальних цінностей і грошових коштів, а також правил утримання та експлуатації основних фондів;

г) перевірити реальну вартість зарахованих на баланс основних засобів, а також нематеріальних активів, ТМЦ, цінних паперів та фінансових вкладів, сум грошей у касах, на розрахунковому, валютному та інших рахунках в установах банків, грошей у дорозі, дебіторської і кредиторської заборгованості, незавершеного виробництва, витрат майбутніх періодів, резервів майбутніх витрат і платежів.

Аналізуючи наведені дефініції відмітимо, що майже в кожній з них зазначено: інвентаризація – це перевірка. Термін перевірка в економічній науці і господарській практиці часто змінюється синонімом контроль. В зв'язку з таким трактуванням термін контроль став широко використовуватись в господарському житті та в спеціальній літературі. Тлумачення терміну контроль як перевірка, нагляд, стеження не повністю відображає сутність даного поняття, оскільки характеризує лише частину логічного навантаження, яке на нього покладається.

Загородній А.Г. [1] говорить, що інвентаризація – це складання опису майна (інвентаря) підприємства, установи на підставі періодичної перевірки наявності цінностей, що перебувають на балансі підприємства, стану їх збереження правильності ведення обліку й оцінювання.

Інвентаризація – це перевірка наявності грошових коштів у матеріально-відповідальній особи підприємства, наявності засобів, товарно-матеріальних цінностей на певну дату, шляхом перелічення, обміну, зваження і подальше зіставлення фактичних залишків з даними бухгалтерського обліку таке визначення дає Орлова В.К. [5].

За словами Швеця В.Г. [8] інвентаризація є способом спостереження наступної реєстрації господарських операцій, що не охоплюється в момент їх здійснення, це спосіб підтвердження правильності й достовірності бухгалтерського обліку та звітності.

На сьогоднішній день, слід більш ретельно підходити не тільки до встановлення місця інвентаризації в методології обліку і контролю, але й до відображення цього у самому визначенні поняття інвентаризації. Як приклад такого підходу можемо навести визначення, що подають Палій В.Ф. та Соколов Я.В., згідно з яким „...інвентаризація представляє собою один із елементів методу бухгалтерського обліку, суть якого полягає у виявленні і документуванні таких господарських операцій, які не можуть бути виявлені, виміряні і відображені в процесі поточного первинного обліку” [6, с.218].

В даному аспекті варто також навести точку зору професора Сука Л.К., який наголошує, що інвентаризація є складовим елементом методу бухгалтерського обліку, а тому вона „...має більш широке значення, ніж просто техніка приведення даних бухгалтерського обліку у відповідність до фактичного стану справ” [7, с.179].

Так Кузьмінський А.М., Кузьмінський Ю.А. стверджують, що „інвентаризація – це спосіб виявлення та обліку тих засобів і джерел (або їх відсутності), які не знайшли документального відображення у поточному обліку” [4, с.128].

В економічній літературі історично сформувалося твердження про виконання бухгалтерським обліком певних контрольних функцій. Це перш за все пояснюється тим, що об’єкти обліку тісно пов’язані з об’єктами контролю. Характерним тут є твердження професора Кужельного М.В. про те, що „...бухгалтерський облік є і засобом контролю і його об’єктом” [3, с.7].

Сутність та винятково важлива роль і значення інвентаризації в забезпеченні збереження майна, зумовлюють її дослідження не лише в теорії бухгалтерського обліку, але й в теорії економічного контролю. При цьому необхідним є правильне визначення місця інвентаризації в методології контролю, приналежності її до тих чи інших його видів, форм та методів.

Провівши аналіз спеціальної економічної літератури, можемо зробити висновок, що не існує єдиного однозначного тлумачення методу економічного (господарського, фінансово-господарського) контролю. Найбільш повно розкриває суть методу господарського контролю визначення, запропоноване Калюгою Є.В., згідно з яким він „...являє собою сукупність прийомів і способів, за допомогою яких забезпечується комплексне і взаємозалежне дослідження операцій і процесів діяльності підприємств та їх підрозділів з поглядів законності, вірогідності, господарської доцільності і документальної обґрунтованості цих операцій і процесів” [2, с.49].

Виявити й оцінити зміни, що відбуваються в обліку, можливо тільки шляхом проведення інвентаризації. Вона є одним зі способів контролю за збереженням та станом активів підприємства, що дозволяє виявити невідповідності в обліку, встановити винних у їх виникненні осіб та відшкодувати за їх рахунок заподіяну підприємству шкоду. Тільки після інвентаризації активів та зобов’язань дані бухгалтерського обліку підприємства можна вважати правдивими, а на основі них можна приймати управлінські рішення.

Інвентаризація або підтверджує дані бухгалтерського обліку, або виявляє не відображені в обліку цінності та допущені втрати, розкрадання, недостачі. Завдяки їй встановлюється відповідність між кількістю та якістю майна, зафіксованого у бухгалтерських регістрах, і майна, фактично наявного на підприємстві.

Саме тому, на нашу думку процес інвентаризації є важливим засобом контролю перевірки в натурі наявності майна підприємства шляхом описування, перерахунку, зважування, вимірювання й оцінювання їх залишків і порівняння одержаних результатів з даними бухгалтерського обліку. Це дає змогу встановити розходження між даними обліку і фактичною наявністю активів і зобов’язань, тобто лишки або нестачі, які оформляють відповідними

документами і відображають в обліку. Здійснення інвентаризаційного процесу передбачає наявність не тільки об'єкту інвентаризації, але й її суб'єктів. Зовнішні суб'єкти інвентаризації є носії прав і обов'язків державні інститути, структури та підрозділи, що згідно з чинним законодавством мають право контролювати фінансово господарську діяльність. Внутрішніми суб'єктами інвентаризації є керівник та власники підприємства.

Отже, метою інвентаризаційних процесів є порівняння фактичної наявності та стану майна і зобов'язань з даними бухгалтерського обліку, а також запобігання негативним явищам в діяльності підприємства, аналіз причин, під дією яких виявлені дані відхилення та створення умов, які роблять неможливим повторення недоліків.

Список використаних джерел

1. Загородній, А.Г. Бухгалтерський облік основи теорії та практики: [Текст] Навч. Посіб. – 3-те вид. перероб. доп. / А.Г. Загородній, Г.О. Партин. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2004. – 377 с.
2. Калюга, Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління [Текст] / Є.В. Калюга. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. – 360 с.
3. Кужельный, Н.В. Бухгалтерский учёт и его контрольные функции [Текст] / Н.В. Кужельный. – М.: Финансы и статистика, 1985. – 143 с.
4. Кузьминський, А.М. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] : підручник для вузів / А. М. Кузьминський, Ю. А. Кузьминський. – К.: Все про бухгалтерський облік, 1999. – 288 с.
5. Орлова, В.К. Бухгалтерський облік [Текст] : навч. посіб. / В.К. Орлова, В.І. Савич, Л.А. Костецька; М-во освіти і науки України, Ін-т менеджменту та економіки “Галицька академія”. – 2-е вид.. – К.: ЦНЛ, 2004. – 272 с.
6. Палий, В. Ф. Введение в теорию бухгалтерского учёта [Текст] / В. Ф. Палий, Я. В. Соколов. – М.: Финансы, 1979. – 303 с.
7. Сук, Л. К. Бухгалтерський облік [Текст] : Навч. посіб. / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – К.: Знання, 2005. – 471 с.
8. Швець, В. Г. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] : Підручник. – 2-ге вид. перероб. і доп. / В.Г. Швець. – К.: Знання, 2006. – 525с.

